

[Avaleht](#) > ... > [Perekonnaasjad Ja Pärimine](#) > [Ukraina Lapsed – Õiguslane Koostöö Tsiviilasjades](#) > Vanema hooldusõigus

Vanema hooldusõigus

Need teabelehed on koostanud Euroopa õiguslase koostöö võrgustik tsiviil- ja kaubandusajades.

Vanema hooldusõigusega seotud piiriüleste asjade puhul (nt isikuhooldusõigus ja suhtlusõigus, eestkoste, lapse paigutamine hooldeasutusse või kasuperekonda) on ELi kohtualluvuse normid sätestatud [Brüsseli IIb määruses](#) ja vanema hooldusõiguse asjade suhtes kohaldatav õigus on reguleeritud [lastekaitset käsitleva 1996. aasta Haagi konventsiooniga](#). Konventsiooni kohaldatakse ka olukordades, mis on seotud ELi mittekuuluvate riikidega, kes on selle konventsiooni osalisriigid (nt Ukraina).

Pädevus

Vanema hooldusõigusega seoses on [Brüsseli IIa määruse\[1\]](#) artiklis 8 ja [Brüsseli IIb määruse](#) artiklis 7 sätestatud, et kohtutel[2] on liikmesriikides[3] vanema hooldusõiguse küsimustes pädevus lapse suhtes, kelle harilik viibimiskoht on hagi esitamise ajal selles liikmesriigis. Ukraina kohtud säilitavad aga pädevuse, kui lapse harilik viibimiskoht oli enne ümberasustamist Ukrainas. Üldjuhul võtab hariliku viibimiskoha muutmine veidi aega ja kohus peab kindlaks tegema, et teatavad nõuded on täidetud[4]. Seepärast ei ole ELi saabuval Ukraina lapsel tõenäoliselt mõnda aega ELis harilikku viibimiskohta, mistõttu Brüsseli IIa määruse artikkel 8 ja Brüsseli IIb määruse artikkel 7 ei ole paljudel juhtudel kohaldatavad.

Brüsseli IIa määruse artikli 13 lõige 2 ja Brüsseli IIb määruse artikli 11 lõige 2 reguleerivad asukohapõhist kohtualluvust lapspagulaste ja nende laste puhul, kes on oma riigis toimuvate rahutuste tõttu rahvusvaheliselt ümberasustatud. [Lastekaitset käsitleva 1996. aasta Haagi konventsiooni](#) artikli 52 lõikes 2 (koostoimes Brüsseli IIb määruse põhjendusega 25) on aga täpsustatud, et kõnealust kohtualluvuse sätet tuleks kohaldada üksnes nende laste puhul, kelle harilik viibimiskoht oli enne sunnitud ümberasumist liikmesriigis. Kui lapse harilik viibimiskoht oli enne sunnitud ümberasumist kolmandas riigis, näiteks Ukrainas, tuleks kohaldada 1996. aasta Haagi konventsiooni kohtualluvuse sätet põgenenud laste ja rahvusvaheliselt ümberasustatud laste kohta. Ukraina ja kõik ELi liikmesriigid on 1996. aasta Haagi konventsiooni osalised ([Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverents | #34 - osalisriikide staatus tabel](#)).

1996. aasta Haagi konventsiooni artikli 6 lõikes 1 on sätestatud järgmine: „Pagulaslaste ja nende laste puhul, kes on oma riigis esinevate rahutuste tõttu rahvusvaheliselt ümber asustatud, on artikli 5 lõikes 1 sätestatud pädevus selle osalisriigi asutustel, kelle territooriumil need lapsed ümberasustamise tõttu on“.

Lisateavet lastekaitset käsitleva 1996. aasta Haagi konventsiooni kohaldamise kohta saatjata ja vanematest eraldatud laste puhul leiab [siit](#) ja [siit](#).

1996. aasta Haagi konventsiooni artiklite 8 ja 9, Brüsseli IIa määruse artikli 15 ning Brüsseli IIb määruse artiklite 12 ja 13 alusel võib pädevuse üle anda kohtule, kus on asja arutamiseks paremad võimalused. Praeguses olukorras võiks seda kohaldada Ukrainast saabunud lapse kaitse suhtes (näiteks ELi saatjata saabuv laps), kui pädev asutus teeb kindlaks, et lapsel on pereliikmed teises liikmesriigis. Sellises olukorras võib esimene liikmesriik taotleda pädevuse üleandmist, kui lapsel on eriline side teise liikmesriigiga ja kui üleandmine on lapse parimates huvides.

Brüsseli IIa määruse või Brüsseli IIb määruse kohaldamise hõlbustamiseks on avaldatud praktilised juhendid, millega saab tutvuda [siin](#).

Kohaldatav õigus ja tunnustamine

[Lastekaitset käsitlev 1996. aasta Haagi konventsioon](#) on oluline vahend laste, sealhulgas saatjata, vanematest eraldatud ja varjupaika taotlevate laste kaitsmisel sõjalise agressiooni korral. Ukraina ja kõik ELi liikmesriigid on lastekaitset käsitleva 1996. aasta Haagi konventsiooni osalised ([Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverents | #34 - osalisriikide staatuse tabel](#)).

1996. aasta Haagi konventsiooni artikli 16 lõike 1 kohaselt reguleerib vanema hooldusõiguse küsimust seadusest tulenevalt lapse hariliku viibimiskoha riigi õigus, st Ukraina õigus nende laste puhul, kelle harilik viibimiskoht on Ukrainas. Sama kehtib ka vanema hooldusõiguse tekkimise puhul kokkuleppe või ühepoolse tehingu alusel (1996. aasta Haagi konventsiooni artikli 16 lõige 2). Lapse hariliku viibimiskoha riigi õiguse alusel tekkinud vanema hooldusõigus jääb kehtima ka pärast hariliku viibimiskoha muutumist seoses elamaasumisega teise riiki (1996. aasta Haagi konventsiooni artikli 16 lõige 3). Vanema hooldusõiguse teostamist reguleerib samuti lapse hariliku viibimiskoha õigus (1996. aasta Haagi konventsiooni artikkel 17).

Lisaks on 1996. aasta Haagi konventsiooni artiklis 23 ette nähtud, et seadusest tulenevalt tunnustatakse teises osalisriigis võetud meetmeid. Seega tunnustatakse Ukraina meedet, mis kuulub konventsiooni kohaldamisalasse, teistes osalisriikides automaatselt, ilma et oleks vaja selle ametlikku tunnustamist. Sellest järeldub, et Ukraina meetmed kehtivad ka ELis.

Nagu on täpsustatud 1996. aasta Haagi konventsiooni artiklis 18, võib konventsiooni artiklis 16 osutatud vanema hooldusõiguse lõpetada või selle täitmise tingimusi muuta kõnealuse konventsiooni alusel võetavate meetmetega.

1996. aasta Haagi konventsiooni artikli 15 lõikes 1 on sätestatud, et „[o]salisriigid kohaldavad oma pädevuse teostamisel II peatüki sätete alusel oma siseriiklikku õigust“, millest tulenevalt kohaldavad osalisriigid sellistel juhtudel oma siseriiklikku õigust.

Lisateavet lastekaitset käsitleva 1996. aasta Haagi konventsiooni kohaldamise kohta saatjata ja vanematest eraldatud laste puhul leiab [siit](#) ja [siit](#).

Keskasutustevaheline koostöö

Juhime tähelepanu sellele, et [lastekaitset käsitleva 1996. aasta konventsiooni](#) alusel nimetatud Ukraina keskasutuse toimimine on häiritud ja võib praeguse kriisi tõttu olla ajutiselt piiratud.

Liikmesriikide keskasutuste vahelise koostöö korral (näiteks kui ühte liikmesriiki paigutatud lapsel on õdesid või vendi teises liikmesriigis) võiks kohaldada [Brüsseli Ila määruse](#) artikleid 55 ja 56 või [Brüsseli IIb määruse](#) artikleid 80 ja 82.

Perepõhise asendushoolduse puhul võib olla kasulik tutvuda liikmesriikide poolt Euroopa e-õiguskeskkonna portaalis avaldatud teabega piiriülese paigutamise, sealhulgas kasuperekonda paigutamise menetlusega, ning sellega saab tutvuda [siin](#).

Brüsseli Ila määruse või Brüsseli IIb määruse kohaldamise hõlbustamiseks on avaldatud praktilised juhendid, millega saab tutvuda [siin](#).

Keskasutuste kontaktandmed on esitatud allpool:

- [Brüsseli IIb määrus](#)
- [Brüsseli Ila määrus](#)
- [Lastekaitset käsitlev 1996. aasta Haagi konventsioon](#)

Millist abi saab tsiviil- ja kaubandusasju käsitlevalt Euroopa õigusosalase koostöö võrgustikult?

Kõnealune võrgustik toetab ELi tsiviilõiguse aktide rakendamist igapäevases õiguspraktikas. Lisaks keskasutusele võib konkreetse probleemi korral piiriüleises juhtumises võtta ühendust oma liikmesriigi Euroopa

õiguslase koostöö võrgustiku kontaktpunktiga. Näiteks saab kontaktpunkt esitada järelepärimise taotluse hetkeseisu kohta, aidata kohtutevaheliste kontaktidega või otsida mõne teise ELi liikmesriigi pädeva asutuse kontaktandmeid.

[Lisateave Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku ja selle pakutava abi kohta](#)

[Võtke ühendust oma riikliku kontaktpunktiga](#)

Kasulikud lingid

- Teave Ukraina õiguse kohta
 - [Teave lastekaitset ja saatjata alaealisi käsitleva Ukraina õiguse kohta \(197.53 KB - PDF\) ^{ET}](#)
 - [Küsimused ja vastused Ukraina perekonnaõiguse kohta \(231.52 KB - PDF\) ^{ET}](#)
 - [Hoolekandeesutustes elavate laste Ukrainasse tagasipöördumise menetlus \(118.67 KB - PDF\) ^{EN}](#)
 - [Veebipõhine mitmekeelne vorm Euroopa Liitu reisivate ja Euroopa Liidus elavate Ukraina laste kohta. See vorm võimaldab Ukraina vanematel või Euroopa Liitu reisiva lapse seaduslikel esindajatel teatada, kes reisib koos lapsega ja/või teostab vanema hooldusõigust.](#)
- Keskasutused
 - [Brüsseli Ila määrus](#)
 - [Brüsseli IIb määrus](#)
 - [Lastekaitset käsitlev 1996. aasta Haagi konventsioon](#)
- Ukraina laste küsimustega tegelev Euroopa Nõukogu nõuanderühm
 - [Piiriüleste menetluste ja koostöö kompendium \(4.07 MB - PDF\) ^{EN}](#)
 - [Teave lapsendamise kohta Ukraina sõja ajal \(3.76 MB - PDF\) ^{EN}](#)
 - [Taustateave – Lapsendamist puudutavad algatused hädaolukordades \(3.63 MB - PDF\) ^{EN}](#)
- [Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi teabekiri Ukrainas toimuva relvakonflikti tõttu perekeskkonnast ilma jäänud laste kohta](#)
- [Lastekaitset käsitlev rubriik Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi veebilehel](#)
- [Lastekaitset käsitleva 1996. aasta Haagi konventsiooni kohaldamine saatjata ja vanematest eraldatud laste puhul](#)
- [Lastekaitset käsitleva 1996. aasta Haagi konventsiooni seletuskiri](#)
- [Praktiline käsiraamat lastekaitset käsitleva 1996. aasta Haagi konventsiooni toimimise kohta](#)
- [Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku väljaannetega, sealhulgas praktiliste juhenditega Brüsseli Ila määruse ja Brüsseli IIb määruse kohaldamise kohta, saab tutvuda \[siin\]\(#\).](#)
- [Praktiline töövahend eestkostjatele: Ukrainast põgenevate saatjata laste ajutine kaitse](#)

[1] Alates 1. augustist 2022 asendab Brüsseli Ila määrust Brüsseli IIb määrus, kuid Brüsseli Ila määrust kohaldatakse endiselt enne 1. augustit 2022 algatatud menetluste suhtes.

[2] Brüsseli Ila määruse artikli 2 lõike 1 ja Brüsseli IIb määruse artikli 2 lõike 2 punkti 1 kohaselt hõlmab mõiste „kohus“ kõiki liikmesriikide ametiasutusi, kellel on pädevus nende kahe määruse kohaldamisalasse kuuluvates küsimustes.

[3] Neid kahte määrust ei kohaldata Taani suhtes, kes kohaldab lastekaitset käsitlevas 1996. aasta Haagi konventsioonis sisalduvaid samalaadseid pädevusega seotud sätteid.

[4] Mõiste „harilik viibimiskoht“ tõlgendamise kohta vt näiteks Euroopa Kohtu otsused asjades [C-523/07](#), [C-497/10 PPU](#), [C-376/14 PPU](#), [C-111/17 PPU](#), [C-512/17](#) ja [C-393/18 PPU](#). Lisateave ka [praktilises juhendis Brüsseli IIb määruse kohaldamise kohta](#).

Viimati uuendatud: 06/06/2025

Käesolevat lehekülge haldab Euroopa Komisjon. Sellel veebisaidil avaldatud teave ei kajasta tingimata Euroopa Komisjoni ametlikku seisukohta. Komisjon ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õigusteabe viida alt ELi veebilehtede autoriõiguste eeskirjade kohta.